9607 ـ ھەق دىننىڭ سۈپەتلىرى

سوئال

توغرا دىننىڭ سۈپەتلىرى قايسى ؟

تەپسىلى جاۋاپ

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن
بىر ئەقىدىنىڭ ھەر بىر ئەزاسى ئۆزىنىڭ ئەقىدىسىنى ھەقىقەت دەپ قارايدۇ . بىر دىنغا ئەگەشكۈچى ھەر بىر ئادەم ئۆزىنىڭ دىنىنى ئەڭ ياخشى دىن ۋە ئەڭ توغرا يول دەپ ئىشىنىدۇ . سىز ھەقتىن بۇرالغان دىنغا ئەگەشكۈچىلەر دىن ياكى ئادەم تۈزگەن قائىدە ـ يۇسۇنلارغا ئەگەشكۈچىلەردىن ئۇلارنىڭ ئېتىقادىنىڭ دەلىلىنى سورىسىڭىز ، ئۇلار سىزگە ئاتا ـ بوۋىلىرىنى مۇشۇ يولدا بايقىغانلىقىنى ، شۇڭا ئۇلارنىڭ ئىزىغا ئەگىشىۋاتقانلىقىنى دەيدۇ . ئاندىن ئۇلار سىزگە ساغلام ئاساسى بولمىغان ، تېكىستلىرى خاتالىقلار ۋە زىتلىقلاردىن خالى بولمىغان ھېكايىلەرنى ۋە رىۋايەتلەرنى سۆزلەيدۇ . ئۇلار كىمنىڭ يازغانلىقى ياكى دىگەنلىكىنى ، ياكى ئەسلىدە قايسى تىلدا يېزىلغانلىقى ياكى قايسى جايدا تېپىلغانلىقىنى بىلگىلى بولمايدىغان بۇرۇنقىلاردىن مىراس قالغان كىتاپلارغا تايىنىدۇ . ھەمدە ئۇ نىمىلەر بولسا پەقەت كىشىلەر تەرىپىدىن توپلانغان ئاندىن ئۇلۇغلانغان ، ئاندىن تېكىستنىڭ مەنبىيى ياكى تېكىستنىڭ ئۆزى مۇۋاپىق ئىمىي تەكشۈرۈلمەستىن ، ئەۋلادتىن –ئەۋلادقا مىراس قالغان ئارلاشمىلار .
بۇ نامەلۇم كىتاپلار ، ھېكايىلەر ۋە قارغۇلارچە دوراشلار دىنلار ۋە ئېتىقادلارنى ئۆتۈملۈك ئىسپاتلار بىلەن تەمىنلىيەلمەيدۇ . بۇ بارلىق ھەقتىن بۇرالغان دىنلار ۋە ئىنسان ئەنئەنىلىرى توغرىمۇ ياكى خاتا؟
ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ توغرا بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ، چۈنكى ھەقىقەت نۇرغۇن بولماستىن ، بىرلا بولىدۇ . ھەمدە بۇ بارلىق ھەقتىن بۇرالغان دىنلار ۋە ئىنسان ئەنئەنىلىرى ئاللاھ تەرەپتىن كەلگەن بولۇشى ياكى ھەممىسىنىڭ راست بولۇشى مۇمكىن ئەمەس . ئەگەر ئۇلار كۆپ ، ھەقىقەت بىرلا بولسا ، ئۇنداقتا قايسىسى ھەقىقەت ؟ شۇڭا بىز ھەقىقى دىننى ساختا دىندىن پەرق ئېتىدىغان كۆرسەتمىلەر بولۇشى كېرەك . ئەگەر بىز بۇ كۆرسەتمىلەرنىڭ بىر دىنغا ماس كەلگەنلىكىنى بايقىساق ، ئۇنداقتا بىز ئۇنىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى بىلىمىز . ئەگەر بۇ كۆرسەتمىلەر ياكى ئۇلارنىڭ بىرى ئۇ دىندا بولمىسا ، ئۇنداقتا بىز ئۇنىڭ ساختا ئىكەنلىكىنى بىلىمىز .
ھەقىقى دىن بىلەن ساختا دىننى پەرقلەندۈرىدىغان كۆرسەتمىلەر :
1– دىن ئاللاھ تەرەپتىن كەلگەن بولۇشى ، ئۇنى بەندىلىرىگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن پەرىشتىلەرنىڭ بىرى ئارقىلىق ئەلچىلىرىنىڭ بىرىگە ۋەھيي قىلىنغان بولۇشى كېرەك . چۈنكى ھەقىقى دىن ـ ئاللاھنىڭ دىنى. ھەمدە ئاللاھ قىيامەت كۈنى ئىنسانلارنى سوتلايدىغان ، ئۇلارغا ۋەھيي قىلىنغان دىن بويىچە ئۇلار بىلەن ھېساب ـ كىتاپ قىلىدىغان بىردىن بىر زات . ئاللاھ مۇنداق

دىگەن : بىز نۇھقا ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەرگە ۋەھى قىلغاندەك، ھەقىقەتەن ساڭا ۋەھى قىلدۇق ھەمدە ئىبراھىمغا، ئىسمائىلغا، ئىسھاققا، يەئقۇبقا، يەئقۇبنىڭ ئەۋلادلىرىغا، ئىساغا، ئەييۇبقا، يۇنۇسقا، ھارۇنغا، سۇلايمانغا ۋەھى قىلدۇق، داۋۇدقا زەبۇرنى ئاتا قىلدۇق . [نىسا(ئاياللار) : 163] ، « سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار دەپ ۋەھيى قىلدۇق .» ، بۇنىڭغا بىنائەن ، قايسى بىر دىننى مەلۇم شەخس ئىلىپ كىلىدىكەن ھەمدە ئۇنى ئاللاھقا ئەمەس ، بەلكى ئۆزىگە تەۋە قىلىدىكەن ، شۈبھىسىزكى ئۇ دىن – ساختا دىن .

2– يالغۇز ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىشقا چاقىرشى ۋە شىرىكنى (كۆپ ئىلاھىزىم) چەكلىشى ، ۋە ئۇنىڭغا ئىلىپ بارىدىغان يوللارنى چەكلىشى كىرەك . ئاللاھنىڭ بىرلىكىنى تەشۋىق قىلىش بولسا بارلىق پەيغەمبەرلەر ۋە ئەلچىلەرنىڭ دەۋىتىنىڭ ئاساسى ھەمدە ھەر بىر پەيغەمبەر خەلقىگە مۇنداق دىگەن : ئاللاھقىلا ئىبادەت قىلىڭلار ، سىلەرگە ئۇنىڭدىن باشقا ئىلاھ يوق . [ئەئىراف(ئىگىزلىك) : 73] بۇنىڭغا بىنائەن ، قايسى بىر دىن شىرىكنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىكەن ، ھەمدە ئاللاھقا پەيغەمبەر ،ياكى پەرىشتە ، ياكى بىر ئۇلۇغ شەخسنى(ئەۋلىيانى) شىرىك قىلىدىكەن ، گەرچە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئۇنى پەيغەمبەرلەرنىڭ بىرىگە تەۋە قىلسىمۇ ، ئۇ بەرىبىر ساختا دىن .

3– ئۇ ئەلچىلەر تەرىپىدىن ھىمايە قىلىنىدىغان پىرىنسىپلارغا بىردەك بولۇشى كىرەك . مەسىلەن ، يالغۇز ئاللاھقا ئىبادەت قىلىش ، كىشىلەرنى ئۇنىڭ يولىغا چاقىرىش ، شېرىك ، ئاتا–ئانىغا ئىتائەتسىزلىك قىلىش ، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرۈش ، ئاشكاراۋە يۇشۇرۇن بۇزۇق ئىشلاردىن چەكلەش . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : « سەندىن ئىلگىرى ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىگە: مەندىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ماڭىلا ئىبادەت قىلىڭلار دەپ ۋەھيى قىلدۇق .» [ئەنبىيا(پەيغەمبەرلەر) : 25] « ئېيتقىنكى، سىلەر كېلىپ (ئاڭلاڭلار)، الله ھارام قىلغان نەرسىلەرنى سىلەرگە ئوقۇپ بېرەي: سىلەر الله غا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا ـ ئاناڭلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار، نامراتلىقتىن قورقۇپ بالاڭلارنى ئلتۈرمەڭلار، بىز ئۇلارغا ۋە سىلەرگە رىزىق بېرىمىز، ئاشكارا ۋە يوشۇرۇن يامان ئىشلارغا يېقىن كەلمەڭلار، الله نىڭ ئەمرىگە خىلاپلىق قىلىپ (ناھەق) ئادەم ئلتۈرمەڭلار، ھەقلىق رەۋىشتە ئلتۈرۈش بۇنىڭدىن مۇستەسنا. سىلەرنىڭ چۈشىنىشىڭلار ئۈچۈن، الله سىلەرگە بۇ ئىشلارنى تەۋسىيە قىلىدۇ . [ئەنئام(چاھارپايلار) : 151]

سەندىن بۇرۇن بىز ئەۋەتكەن پەيغەمبەرلىرىمىزدىن سوراپ باققىنكى، مېھرىبان الله دىن باشقا ئىبادەت قىلىنىدىغان ئىلاھلارنى بەلگىلىدۇقمۇئ (پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىچىدە الله دىن غەيرىيگە ئىبادەت قىلىشقا دەۋەت قىلغىنى بارمۇ؟ [زۇخرۇف(ئالتۇن بىزەكلەر) : 45]

4– ئۇنىڭ بىر قىسمى يەنە بىر قىسمىغا زىت بولماسلىقى كىرەك . شۇندا بىر بۇيرۇقنى چىقىرىپ ، يەنە بىر بۇيرۇق ئۇنىڭغا قارشى بولماسلىقى ياكى بىر نەرسىنى چەكلەپ ئاندىن سەۋەپسىز ئۇنىڭغا ئوخشايدىغان بىر نەرسىنى رۇخسەت قىلماسلىقى ياكى مەلۇم بىر ئىشنى بىر گۇرۇھقا ھارام قىلماي ياكى رۇخسەت قىلىپ ، يەنە بىرىگە ئۇنى ھارام قىلىدىغان بولماسلىقى كىرەك . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : ئۇلار قۇرئان ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزمەمدۇ؟ ئەگەر قۇرئان (مۇشرىكلار بىلەن مۇناپىقلار گۇمان قىلغاندەك) الله دىن غەيرىنىڭ تەرىپىدىن بولغان بولسا، ئەلۋەتتە، ئۇنىڭدىن نۇرغۇن زىددىيەتلەرنى تاپقان بولاتتى . [نىسا (ئاياللار) : 82]

5– دىن كىشىلەرنىڭ دىنىنى ، يۈز–ئابرويىنى ، مال–مۈلكىنى ، جانلىرىنى ۋە باللىرىنى ئەمىر–پەرمانلار ، چەكلىمە–توسۇقلار ۋە بۇ بەش پىرىنسىپنى قوغدايدىغان ئەخلاقلارنى بىكىتىش ئارقىلىق قوغداشقا كاپالەتكە ئىگە قىلىشى كىرەك .

6– دىن ئىنسانلارغا رەھىم–شەپقەت بولۇشى ، ئۇلارنى ئۆزىگە زۇلۇم قىلىش ياكى بىر–بىرىگە زۇلۇم قىلىشتىن خالىي قىلىشى كىرەك . مەيلى ئۇ زۇلۇملار ئۇلارنىڭ ھەق–ھوقۇقلىرىنى دەپسەندە قىلىش بىلەن ، ياكى مال–مۈلۈكلەرنى كونترول قىلىۋىلىش بىلەن ، ياكى رەھبەر ، كاتتىلارنىڭ پۇقرالارنى ئازدۇرىشى بىلەن بولسۇن .ئاللاھ مۇساغا(ئۇنىڭغا ئامانلىق بولسۇن) چۈشۈرگەن تەۋرات ئۆز ئىچىگە ئالغان رەھىم–شەپقەتنى بايان قىلىپ مۇنداق دىگەن : مۇسا غەزىپى بېسىلغاندىن كېيىن (يەردە ياتقان تەۋرات) تاختىلىرىنى ئالدى. ئۇنىڭدا پەرۋەردىگارىدىن قورققۇچىلارغا ھىدايەت قىلىنىدۇ ۋە رەھىم–شەپقەت قىلىنىدۇ دەپ يېزىلغان ئىدى. [ئەئراف(ئىگىزلىك) : 154] ، ئاللاھ ئەيسانىڭ (ئۇنىڭغا ئامانلىق بولسۇن)ئەۋەتىلىشى ھەققىدە مۇنداق دىگەن : ئۇنى كىشىلەرگە بەلگە ۋە بىز تەرەپتىن بولغان رەھىم–شەپقەت قىلىشىمىز ئۈچۈن .. [مەريەم : 21] ، سالىھ(ئۇنىڭغا ئامانلىق بولسۇن)ھەققىدە مۇنداق دىگەن : « سالىھ ئېيتتى: ئى قەۋمىم! ئېيتىڭلارچۇ، ئەگەر مەن پەرۋەردىگارىم تەرىپىدىن نازىل بولغان ئېنىق دەلىلگە ئاساسلانسام ۋە ئۇنىڭ رەھمىتى (يەنى پەيغەمبەرلىك) گە سازاۋەر بولسام ، [ھۇد: 63] ، ھەمدە ئۇ قۇرئان ھەققىدە مۇنداق دىگەن : بىز قۇرئاننى شىپا ۋە ئىشەنگۈچىلەرگە رەھىم–شەپقەت قىلىپ چۈشۈردۇق . [ئىسرا(كېچىدە سەپەر قىلىش):82]

7– ئۇ ئاللاھنىڭ قانۇنلىرى ھەققىدە يېتەكلەشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇشى ، ئىنسانغا ئاللاھنىڭ ئۇنىڭدىكى مەقسىتىنى كۆرسىتىشى ھەمدە ئۇنىڭ قەيەردىن كەلگەنلىكى ۋە قەيەرگە كېتىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ بىرىشى كىرەك . ئاللاھ تەۋرات ھەققىدە مۇنداق دىگەن : ھەقىقەتەن ، بىز تەۋراتنى چۈشۈردۇق . ئۇنىدا يول كۆرسەتكۈچ ۋە نۇر بار . [مائىدە (داستىخان) : 44] ، ئىنجىل ھەققىدە مۇنداق دىگەن : ھەقىقەتەن بىز ئۇنىڭغا ئىنجىلنى بەردۇق . ئۇنىدا يول كۆرسەتكۈچ ۋە نۇر بار . [مائىدە (داستىخان) : 46]

ئۇ قۇرئان ھەققىدە مۇنداق دىگەن : ئۇ بولسا ئەلچىسىنى يول كۆرسەتكۈچ ۋە ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى . [تەۋبە:33] ، ھەق دىن ئاللاھنىڭ قانۇنلىرى ھەققىدىكى كۆرسەتمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ ھەمدە كۆڭۈلگەخاتىرجەملىك ۋە تىنچلىقنى ئىلىپ كىلىدۇ . شۇڭدا ئۇنىڭدىن شەيتاننىڭ بارلىق ۋەسۋەسىلىرى ھەيدىلىدۇ . ھەمدە ئۇ بالىق سۇئاللارغا جاۋاپ بىرىدۇ ، بالىق قايمۇقۇشلارنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ بىرىدۇ .

8 – ئۇ ئەڭ ياخشى ئەخلاق ۋە ئىش–ھەركەتلەرگە چاقىرىشى كىرەك . مەسىلەن ، راستچىللىق ، ئادىللىق ، ئىشەنچىلىك ، ھايالىق ، ئىپپەتلىك ، سېخىيلىق ۋە ھاكازالار . ھەمدە ناچار ئەخلاق ۋە ئىس–ھەركەتلەردىن توسۇشى كىرەك . مەسىلەن ، ئاتا–ئانىغا ئىتائەتسىزلىك قىلىش ، قاتىللىق ، ئەخلاقسىزلىق ، يالغانچىلىق ، زۇلۇم ، ناھەقچىلىك، بىخىللىق ۋە زىناخورلۇق قاتارلىقلار .

9– ئىشەنگۈچىلەرگە بەخىت ئىلىپ كىلىشى كىرەك . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : تا ھا ، بىز ساڭا قۇرئاننى سېنى جاپاغا سىلىش ئۈچۈن چۈشۈرمىدۇق .

[تا ھا : 1–2] ، ئۇ ئادەملەرنىڭ ساغلام تەبىئىتىگە ماس كىلىشى كىرەك : ئاللاھنىڭ تەبىئىتى ، ئۇ ئىنسانلارنى ئۇنىڭ بىلەن

ياراتتى . [رۇم : 30] ئۇ يەنە ساغلام ئەقىلگە ماس كېلىشى كېرەك ، چۈنكى توغرا دىن بولسا ئاللاھنىڭ قانۇنى . ھەمدە ساغلام ئەقىل بولسا ئاللاھنىڭ ياراتمىسى ، ھەمدە ئاللاھنىڭ قانۇنى بىلەن ئۇنىڭ ياراتمىسىنىڭ بىر-بىرىگە زىت بولۇشى مۇمكىن ئەمەس .

10- ئۇ ھەقىقەتنى كۆرسىتىشى ھەمدە باتىلدىن ئاگاھلاندۇرىشى كېرەك . توغرا يولغا باشلىشى ۋە ئازغۇنلۇقتىن قاچۇرىشى كېرەك . ھەمدە كىشىلەرنى ئەگرى-توقايلىقى بولمىغان توغرا يولغا چاقىرىشى كېرەك . ئاللاھ بىزگە جىنلارنىڭ قۇرئاننى ئاڭلىغاندا ، بىر-بىرىگە مۇنداق دىگەنلىكىنى دەيدۇ : « ظذلار ظئيتتع: ظع قةؤمعمعز! هةقعقةتةن بعز مذسادعن كئيعن نازعل بولغان، ظذنعثدعن ظعلطضعرعكع كعتابلارغا ظذيغذن كئلعدعغان، هةق دعنغا ؤة توغرا يولغا باشلايدعغان كعتابنع (يةنع قذرظاننع) تعثشعدذق .» [ئەھقاف: 30] ، ئۇ ئۇلارنى جاپا-مۇشەققەتكە قويىدىغان نىمىگە چاقىرماسلىقى كېرەك . ئاللاھ مۇنداق دىگەن : تا ها ، بىز ساڭا قۇرئاننى سېنى جاپاغا سېلىش ئۈچۈن چۈشۈرمىدۇق . [تاھا : 1-2] ،ئۇلارنى ھالاكەتكە ئاپىرىدىغان نىمىگە بۇيرىماسلىقى كېرەك . ئۇ مۇنداق دىگەن : ئۆزۈڭلارنى ئۆلتۈرمەڭلار . ھەقىقەتەن ئاللاھ سىلەرگە تولىمۇ مېھرىبان بولدى . [نىسا(ئاياللار): 29] ئۇ ئەگەشكۈچىلىرى ئارىسىدا ، ئۇلارنىڭ ئىرقى ، جىنسى ياكى قەبىلىسى سەۋەپلىك ئايرىمىچىلىق قىلماسلىقى كېرەك . ئۇ مۇنداق دىگەن : ظع ظعنسانلار! سعلةرنع بعز هةقعقةتةن بعر ظةر، بعر ظايالدعن، (ظادةم بعلةن هةؤؤادعن ظبارةت)بعر ظاتا بعر ظانعدعن ياراتتذق ظأز ظارا تونذشذشذثلار ظطحىن سعلةرنع نذرغذن معللةت ؤة ظذرذق قعلدذق، هةقعقةتةن ظةث تةقؤادار بولغانلعرعثلار اللةنعث دةرضاهعدا ظةث هرمةتلعك هئساصلعنعسعلةر (يةنع كعشعلةرنعث بعر-بعرعدعن ظارتذق بولذشع نةسةب بعلةن ظةمةس، تةقؤادارلعق بعلةن بولعدذ)، اللة هةقعقةتةن هةممعنع بعلضىحعدذر، هةممعدعن خةؤةرداردذر .

[ھۇجۇرات(ھۇجرىلار): 13]

ھەق دىندا كىشىلەرنىڭ بىر-بىرىدىن ئارتۇقلىقىنى ئايرىيدىغان بىردىنبىر ئۆلچەم بولسا ئاللاھتىن قورقۇش ياكى تەقۋادارلىق .

[من كتاب الإسلام أصوله ومبادؤه تأليف د . محمد بن عبد الله بن صالح السحيم.]